

Een dichtbij verleden

Kristin Harmel bij Boekerij:

*Als we elkaar terugzien
Jij kan me helpen
Zolang er sterren aan de hemel staan
Ik wist het al
Een dichtbij verleden*

Kristin Harmel

Een dichtbij verleden

*Een indrukwekkende roman over keuzes, moed en opoffering
in het Frankrijk van de Tweede Wereldoorlog*

ISBN 978-90-225-8811-6

ISBN 978-94-023-1458-8 (e-book)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *The Winemaker's Wife*

Vertaling: Monique Eggermont

Omslagontwerp: Simon & Schuster, bewerkt door DPS Design & Pre-press Studio, Amsterdam

Omslagbeeld: © Collaboration JS / Arcangel Images

Zetwerk: Text & Image, Assen

© 2019 Kristin Harmel

© 2020 Nederlandse vertaling Meulenhoff Boekeryj bv, Amsterdam

Published in agreement with the author, c/o Baror International, Inc., Armonk, New York, U.S.A.

Niets uit deze uitgave mag openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, internet of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

*Voor Jason en Noah.
Jullie leren me keer op keer wat liefde werkelijk is.*

'Het is onverdraaglijk, het is onmogelijk dat uit zo veel dood,
zo veel opoffering en ondergang, zo veel heldhaftigheid, geen
grootsere en betere mensheid zal verrijzen.'

Generaal Charles de Gaulle, leider van het Franse verzet,
over de impact van de Tweede Wereldoorlog

Mei 1940

INÈS

Inès Chauveau spoedde zich vanuit Reims in zuidwestelijke richting over de weg die zich door de weelderige wijngaarden van Champagne slingerde. Stofwolken bolden op achter haar glanzende zwarte Citroën, wind striemde haar kastanjebruine haar. Het was mei en de wijnranken kwamen al tot leven, hun knoppen als piepkleine vuistjes reikend naar de zon. Over een paar weken zouden ze bloeien en tegen september zouden hun druiven – lichtgroene chardonnay, inktzwarte pinot meunier, bosbesblauwe pinot noir – op knappen staan, rijp voor de oogst.

Maar zou Inès hier dan nog zijn? Zou iemand van hen nog hier zijn? Er ging een rilling door haar heen toen ze afremde voor een krappe bocht, en de motor gromde in protest toen ze de weg naar huis insloeg. Michel zou zeggen dat ze te hard, te roekeloos reed. Maar ja, hij was met alles voorzichtig.

In juni zouden ze een jaar getrouwd zijn, en ze kon zich van die periode geen dag herinneren dat hij haar niet vriendelijk terecht had gewezen. *Ik ben alleen maar bezorgd om je, Inès*, zei hij altijd. *Dat is de taak van een echtgenoot*. De laatste tijd golden zijn

waarschuwingen bijna aldoor de Duitsers, die net aan de andere kant van de ondoordringbare Maginotlinie, de versterkte grens die Frankrijk beschermde voor de chaos die in de rest van het bezette Europa heerste, geleverd waren. *Degenen onder ons die hier de Eerste Wereldoorlog hebben meegemaakt, weten dat we hen serieus moeten nemen*, zei hij minstens één keer per dag, alsof hij niet een kind van nog maar net vier was geweest toen de laatste slag werd geleverd.

Inès, die zes jaar jonger was dan Michel, was natuurlijk nog niet geboren toen de Duitsers zich in 1918 uiteindelijk uit het gebied rond de Marne terugtrokken, nadat ze bijna het hele centrum van Reims hadden verwoest. Maar van haar vader had ze genoeg verhalen over de oorlog gehoord – meestal als hij te veel cognac ophad en hij met zijn vuist op de tafel sloeg – om te weten dat ze op haar hoede moest zijn.

Je kunt de moffen niet vertrouwen! Ze kon haar vaders zware, krakende stem nog horen, ook al was hij al jaren dood. *Ze doen misschien net alsof ze Frankrijk goedgezind zijn, maar alleen een gek zou dat geloven.*

Nou, Inès was geen gek. En deze keer kwam zij nu eens met het nieuws dat alles zou veranderen. Ze voelde iets van triomf, maar toen ze Ville-Dommange in stoof, leek de stille, sombere, zeventienjarige kapel van Saint-Lié die boven het stadje uit-torende haar om haar kleinzieligheid te berispen. Het ging er niet om wie er wel of niet gelijk had. Het ging over oorlog. Dood. Het bloed van jongemannen doordrenkte reeds de bosgrond in het noordoosten. Allemaal dingen die haar echtgenoot had voor-speld.

Ze reed het hek door, remde hard voor het schitterende stenen chateau, sprong de auto uit en rende naar de deur die naar het enorme ondergrondse stelsel van kelders leidde. ‘Michel!’ riep ze

terwijl ze de trap naar beneden met twee treden nam. De koude, vochtige lucht voelde als een plens water in haar gezicht. ‘Michel!’

Haar stem echode door de doolhof van gangen, die vijfenzeventig jaar eerder uitgehakt waren door de excentrieke overgrootvader van haar man. Duizenden flessen champagne, een klein kapitaal aan bubbels, lagen hier te wachten op hun volgende bestemming.

‘Inès?’ Michels bezorgde toon kwam ergens diep uit de kelders gezweefd, daarna hoorde ze voetstappen tot hij vlak voor haar de hoek om kwam, gevolgd door Theo Laurent, *chef de cave*, wijnmeester van Maison Chauveau. ‘Lieverd, wat is er?’ vroeg Michel terwijl hij op haar af rende, zijn handen op haar schouders legde en haar onderzoekend aankeek. ‘Is alles goed, Inès?’

‘Nee.’ Ze besefte nu pas dat ze buiten adem was van het nieuws, de autorit en de snelle afdaling naar de kille kelders. ‘Nee, Michel. Het is helemaal niet goed.’

‘Wat is er gebeurd?’ vroeg Michel terwijl Theo zwijgend, even onbewogen als altijd, naar haar keek.

‘Het is zover,’ bracht Inès met moeite uit. ‘De invasie, Michel. De Duitsers komen hierheen!’

Een zware stilte hing in de vochtige lucht. Hoe lang zou het duren voordat de stilte in de kelders zou worden doorbroken door dreunende laarzen die daarboven marcheerden? Voordat alles wat ze opgebouwd hadden bedreigd, misschien verwoest zou worden?

‘Nou,’ zei Michel ten slotte. ‘Dan lijkt het me tijd om de champagne goed te verbergen.’

Juni 2019

LIV

Liv Kents linkerhand was naakt. Althans, zo voelde het elke keer als ze omlaagkeek en het witte stukje huid zag waar haar trouwring de afgelopen twaalf jaar had gezeten. En hoewel ze hem drie maanden geleden had afgedaan, vijf weken nadat Eric had meegedeeld dat hij wegging en het papierwerk zo snel mogelijk achter de rug wilde hebben, schrok ze er soms nog van: dat er iets ontbrak wat ze had gedacht altijd te zullen dragen. Maar ja, er waren veel meer dingen die ze had gedacht altijd te behouden.

‘Fijn dat je het zo rustig opneemt,’ zei Eric terwijl hij de laatste kartonnen doos met hun gezamenlijke eigendommen de kleine tweekamerwoning in droeg waar Liv in was getrokken nadat ze uit elkaar waren gegaan. Het voelde vreemd dat hij hier was en een ruimte vulde waar hij nooit thuis zou zijn. Een deel van haar wilde hem toeschreeuwen dat hij weg moest gaan, maar een ander deel, een deel waar ze zich diep voor schaamde, wilde hem smeken te blijven. De snelheid waarmee hun huwelijk was gestrand had Liv het gevoel gegeven dat de aarde onder haar opengespleten was.

‘Rustig?’ herhaalde ze terwijl ze om zich heen keek naar het appartement dat ze had ingericht met meubels die van hen samen waren geweest. Zijn blik dwaalde over de kreukleren bank die de kamer domineerde, en ze vroeg zich af of hij, net als zij nu ineens, moest denken aan de dag waarop ze die hadden gekocht, hoe ze hadden gekibbeld over de grote uitgave, en hoe ze zich daarna op de harde kussens hadden laten vallen om het goed te maken, bezweet en in elkaar verstrengeld. Hoewel, misschien was hij alleen maar blij dat hij een nieuwe start kon maken zonder dat de spullen die ze samen hadden gekocht zich opdrongen in zijn nieuwe leven.

Zijn blik dwaalde terug naar haar. ‘Ik bedoel alleen dat ik weet dat het niet makkelijk is geweest.’ Hij trok nu een meelevend gezicht, en Liv voelde iets van ergernis, wat beter was dan het verdriet dat als een storm door haar heen had geraasd sinds ze die ochtend hun scheidingspapieren hadden getekend. ‘Het spijt me echt dat het zo is gelopen, Liv, maar we wilden gewoon niet allebei hetzelfde.’

Het enige wat Liv kon uitbrengen was een neutraal ‘mm-mm.’

‘Ik heb echt het beste met je voor. Dat weet je toch, hè? Ik zal altijd om je blijven geven.’

‘Alleen niet zo veel als je om jezelf geeft.’ Liv kon zich niet inhouden. ‘Of om je nieuwe liefde.’

Eric zuchtte. ‘Niet boos zijn, Liv.’ Hij zette de kartonnen doos op de grond en veegde zijn handen af. ‘Ik hoop dat we ooit zelfs vrienden kunnen zijn.’

Liv snoof verachtelijk en Erics meelevende blik verdween. Op zijn voorhoofd verscheen een frons van ergernis, waardoor Liv een glimp te zien kreeg van de man die zich, zo wist ze nu, onder dat angstvallig beheerste uiterlijk schuilhield, de man die haar de schuld gaf van alles wat er tussen hen was misgegaan. Liv had een

kind gewild, een gezin, en Eric leek het daar helemaal mee eens te zijn. Maar na ruim een jaar vol teleurstellingen was er bij haar prematuur ovarieel falen geconstateerd. Ze hadden drie keer ivf geprobeerd met gebruik van donoreicellen, voordat Eric botweg had aangekondigd dat hij er klaar mee was – klaar met proberen een kind te krijgen, klaar met begrip voor Livs verdriet, klaar met hun huwelijk. Liv kwam er later achter dat hij toen natuurlijk al iets begonnen was met de vierentwintigjarige Anemone, een van de administratief medewerksters van de Bergman Restaurant Group, waarvan hij de manager was. ‘Vrienden, hm?’ zei Liv uiteindelijk. ‘Tuurlijk. Misschien kunnen jij en ik en je vriendinnetje elke week samen eten. Lijkt me heel gezellig.’

‘Liv, ik weet dat je boos bent. Maar dit is niet Anemones schuld. Jij en ik zijn gewoon uit elkaar gegroeid. We passen niet meer bij elkaar.’

‘En je past wel bij een veganistische millennial die van haar hippieouders de naam van een kwal heeft gekregen?’

‘Een anemoon is een bloemdier, geen kwal,’ corrigeerde Eric haar zonder haar aan te kijken. Met een overdreven hulpeloos gebaar haalde hij zijn schouders op. ‘Hoe moet ik het zeggen, Liv? Zij begrijpt me.’

‘Wat begrijpt ze precies? Je volslagen voorspelbare gedrag? Dat je een wandelende midlifecrisis bent? Dat je haar, als zij je niet meer van pas komt, op een dag ook aan de kant zet?’

Eric zuchtte en Liv zag medelijden in zijn ogen, waardoor ze zich nog beroerder voelde. ‘Liv, wees eerlijk. Hield je nog van me tegen de tijd dat we uit elkaar gingen?’

Ze gaf geen antwoord, want hoe kon ze uitleggen dat ze voor altijd van hem zou hebben gehouden als hij haar de kans had gegeven? Dat was wat je deed als je elkaar trouw beloofde. Pas op het laatst had ze hem niet bepaald áárdig gevonden. Maar ze was

bereid geweest daaraan te werken, te proberen de weg terug te vinden naar wie ze ooit geweest waren. Haar eigen ouders hadden die kans nooit gekregen; haar vader was overleden toen Liv nog maar een baby was en haar moeder was sindsdien van de ene relatie in de andere overgestapt. Liv had zich altijd plechtig vorgenommen haar leven anders te laten verlopen. Maar misschien was de mens wel gedoemd de fouten van zijn ouders te herhalen, zelfs al wist hij beter.

Het probleem was dat Eric gelijk had. Ze pasten niet bij elkaar. Misschien hadden ze dat wel nooit gedaan. En misschien was ieder zijn eigen weg gaan wel het beste wat ze konden doen. Maar het voelde nog steeds alsof hij haar in de steek had gelaten toen ze hem het hardst nodig had.

Toen de stilte te lang duurde, nam Eric weer het woord. ‘En, wat ga je nu doen? Ga je proberen weer aan werk te komen? Je weet dat je me om een aanbevelingsbrief kunt vragen als je die nodig hebt.’

Liv beet op haar lip. Ze vond het vreselijk zoals hij naar haar keek, alsof ze een zielenpoot was. Een jaar geleden had ze op zijn voorstel haar baan als adjunct-directeur marketing bij Bergman opgezegd, waar ze elkaar vijftien jaar daarvoor hadden leren kennen. Vijftien jaar hadden ze samengewerkt, waarin hij opklom in de gelederen van de financiële afdeling, en zij naar de top van de marketingafdeling. Ze waren het perfecte powerkoppel geweest – totdat ze dat niet meer waren.

Luister, als we voor de derde keer een in-vitrobehandeling doen, kun je misschien beter thuisblijven en je daarop richten, had hij afgelopen juni gezegd. Bovendien, als het kind er eenmaal is, wil je toch ook thuisblijven? Ze had met tegenzin ingestemd, maar ze zag nu dat het verkeerd was geweest om zijn raad op te volgen, dat het zijn eerste stap was geweest om haar haar eigen

leven uit te werken. Met het gevolg dat ze niets meer had toen het fout liep – geen kind, geen man, geen baan, geen spaargeld. Ze was totaal aan haar lot overgelaten. ‘Ik red me wel,’ mompelde ze.

‘Intussen heb je in elk geval je grootmoeder nog.’ Eric vertrok zijn mond. ‘Die zal je vast wel helpen, toch?’

‘Ze is royaal geweest,’ zei Liv stijfjes. ‘Ik denk dat ze beseft dat ze me slechte raad heeft gegeven.’ Oma Edith – de excentrieke, rijke moeder van haar vader, die in Parijs woonde – was degene geweest die erop had gestaan dat Liv op huwelijkse voorwaarden zou trouwen, waarin werd vastgelegd dat geen van hen recht had op de bezittingen van de ander als het op een scheiding zou uitdraaien. Het was duidelijk bedoeld om ervoor te zorgen dat Eric geen aanspraak kon maken op wat Liv ooit zou erven, maar aangezien oma Edith nog leefde en Eric een jaarsalaris met vijf nullen verdiende terwijl Liv nog zonder werk zat, leek die regeling nu een krankzinnige vergissing. Oma Edith had in elk geval aangeboden de huur voor haar appartement te betalen terwijl Liv haar leven op de rit zette, maar Liv voelde zich schuldig genoeg om het geld aan te nemen zonder het Eric in te wrijven.

‘En toch was ze er indertijd zo zeker van.’ Hij grinnikte. ‘Maar goed, Liv, ik moet weer naar de zaak. Laat het me weten als je iets nodig hebt, ja? Ik zie je wel weer.’

Hij wachtte niet op een reactie. Hij ging weg zonder om te kijken en toen Liv de deur achter hem dichtdeed had ze het gevoel dat ze eindelijk het verleden buitensloot en een onzekere toekomst tegemoet ging.

Een uur later had ze eindelijk de moed bij elkaar geraapt om de laatste doos die Eric had gebracht open te maken. Het voelde als een stomp in haar maag toen ze het plakband doorknipte, de flap-

pen openvouwde en hun trouwalbum en twee schoenendozen vol foto's van hun gezamenlijke leven zag, die kennelijk niets meer voor Eric betekenden. Ze bekeek de bovenste foto's – van de huwelijksreis, waarop zij en Eric met een kokosdrankje in hun hand op het strand van Maui elkaar stralend aankeken – voordat ze ze weer in de doos smeed en achteruitdeinsde alsof ze haar konden aanvliegen.

Er werd hard op de deur geroffeld, en Liv keek op. Ze verwachtte niemand en ze had haar nieuwe adres nog maar aan een handjevol mensen gegeven. De enige vrienden die ze in haar huwelijk met Eric had gehad, waren collega's bij Bergman geweest, en toen ze vorig jaar gestopt was met werken, had niemand meer contact met haar gezocht, wat het gevoel dat ze uit haar eigen leven was weggegomd nog groter had gemaakt. Was het Eric, met nog een doos vol herinneringen? Ze overwoog niet open te doen omdat ze hem niet weer wilde zien, maar toen werd er weer geklopt, deze keer nog harder en langer.

Toen ze opstond en door het kijkgaatje keek, moest ze een paar keer knippen om te kunnen geloven wat ze zag. Daar, in de schaars verlichte gang, stond haar negenennegentigjarige, ongeloflijk vitale grootmoeder, haar witte haar in een keurige knot, in een perfect passend Chanel-tweedjasje en een zwarte broek van onberispelijke snit. 'Oma Edith?' zei ze ongelovig toen ze opendeed.

De oude vrouw kneep haar lippen samen en fronste haar gepenseelde wenkbrauwen. 'Jeetje Olivia, ga je zo gekleed als ik er niet ben om je in de gaten te houden?' De sarcastische opmerking klonk bijna vriendelijk door het zachte Franse accent. 'Heb ik je niet wat beters geleerd?'

'Eh, nou ja, ik wist niet dat u kwam.' Liv keek omlaag naar de gescheurde spijkerbroek en het oude sweatshirt die ze had aan-

getrokken nadat Eric vertrokken was. De perfecte outfit om in te kniezen. ‘Had ik het moeten weten dan?’

‘Nou, ik ben er, nietwaar?’

‘Maar... wat doet u in New York?’ Toen Liv haar voor het laatst had gesproken – drie dagen daarvoor, toen haar oma gebeld had met de kordate vraag wanneer de scheiding een feit was – had ze niets gezegd over een trans-Atlantische reis vanuit Parijs. Gezien haar leeftijd zou een vlucht naar New York op zijn minst vermeldenswaardig zijn geweest.

‘Nou, ik kom je halen, natuurlijk. Vraag je me niet binnen? Ik smacht naar een martini. En zeg alsjeblieft niet dat je geen gin in huis hebt. Dan zou ik je onmiddellijk moeten onterven.’

‘Eh, nee,’ zei Liv. ‘Ik heb gin.’ Ze stapte behoedzaam opzij en keek hoe oma Edith langs haar heen stoof. Even vroeg ze zich af waarom ze elkaar nooit omhelsden, zoals normale mensen deden.

‘*D'accord*. Heb je ook olijven met blauwe kaas?’ vroeg oma Edith over haar schouder aan Liv, die achter haar aan kwam. Op dat moment drong het tot haar door dat oma Edith niets anders bij zich had dan haar bekende Kelly-tas.

‘Waar is uw bagage, oma Edith?’

Deze vraag negeerde de oude dame. ‘Ik neem desnoods genoeg met een knoflookolijf.’

‘Eh, ik geloof dat ik alleen gewone groene heb.’

Oma Edith schraapte veelbetekenend haar keel, maar leek dit te accepteren terwijl ze op de bank in de woonkamer ging zitten.

Liv maakte zwiggend het drankje voor haar oma klaar, iets wat ze al vanaf haar negende voor haar deed. Een flinke scheut gin, een klein beetje droge vermout, een paar druppels olijvensap, ijs, schudden en daarna zeven.

‘Je moet het glas eigenlijk eerst koelen, Olivia,’ zei oma Edith

in plaats van haar te bedanken toen Liv haar het glas aanreikte.
'Neem jij niet?'

'Het is twee uur 's middags, oma Edith. En ik probeer er nog steeds achter te komen wat u hier doet.'

De oude dame schudde haar hoofd. 'Moet je nu echt zo nerveus doen?' Ze nam een flinke slok. 'Goed dan. Als je het weten wilt, ik ben hier omdat je vandaag officieel bevrijd bent van die harteloze *salaud*. Ik vind het vreselijk om "zie je wel" te zeggen, maar...'

'Dus u bent hier om u te verkneukelen.'

Toen oma Edith nog een slok van haar martini nam, zag Liv dat haar hand trilde. 'Beslist niet,' zei ze. 'Ik kom je helpen met koffers pakken.'

'Koffers pakken?'

Oma Edith zuchtte dramatisch toen ze opstond en Liv naar de slaapkamer wenkte. 'Schiet op, dan! We zijn al laat.'

'Waarvóór?'

'Voor onze vlucht.'

Liv staaarde haar slechts aan.

'Genoeg in je ellende gezwolgen, Olivia. Ons vliegtuig vertrekt over vierehalf uur en je weet hoe streng de beveiliging op JFK is.'

'Oma Edith, waar hebt u het in hemelsnaam over?'

'Probeer wel je aandacht erbij te houden, schat.' Oma Edith sloeg haar blik ten hemel en dronk haar glas leeg. 'We gaan natuurlijk naar Parijs.'

Mei 1940

INÈS

De kelders onder het landgoed Chauveau waren donker, bedompt en vochtig. In de boogvormige stenen muren, uitgehakt in zacht kalksteen, zat het vocht al besloten sinds Michels overgrootvader vijfenzeventig jaar daarvoor met de bouw was begonnen, waardoor het de perfecte plek was om champagneflessen te laten rusten voordat ze een hoger doel gingen dienen.

Inès wist dit omdat Michel haar de geschiedenis van het landgoed van zijn familie had verteld toen hij haar anderhalf jaar geleden het hof was gaan maken. De familie van zijn vader bestond al vanaf de zestiende eeuw uit *vignerons*, druiventelers, maar pas begin 1800 waren ze met het idee gaan spelen om hun eigen wijn te maken. In het nabijgelegen Reims en Épernay, en zelfs in de gemeente Aÿ, maakten champagnehuizen fortuin, terwijl telers in de kleine dorpen nog steeds als keuterboeren leefden. Toen Michels betovergrootvader in 1839 met de dochter van een textielmagnaat trouwde, was er eindelijk wat geld geweest om de juiste apparatuur en overige benodigdheden te kopen.

Het bedrijf kwam langzaam tot ontwikkeling en stagneerde bij-

na toen Michels excentrieke overgrootvader bezeten raakte van het bouwen van een stelsel van kelders onder het huis om te kunnen concurreren met de kalkgroeven, de zogenaamde *crayères*, van de grote wijnhuizen van Reims. Het tunnelstelsel dat hij vanaf 1870 had aangelegd, was zo bochtig en ingewikkeld dat Inès er de eerste week dat ze in Maison Chauveau woonde urenlang in verdwaald was, een afschrikwekkende ervaring. Michel had haar pas laat op de avond gevonden.

‘De tunnels zijn kilometers lang en heel verwarrend,’ had hij tegen een snikkende Inès gezegd toen hij haar naar buiten leidde. ‘Maak je geen zorgen, lieverd. Je zult het wel leren.’ Natuurlijk kende Michel elke centimeter van de doolhof op zijn duimpje; als jongetje had hij er verstoppertje gespeeld, zijn naam in de kalk van de muren gekerfd naast de namen van zijn voorouders, en hij had er beschutting gezocht toen bommen de aarde erboven lieten trillen in de Eerste Wereldoorlog.

Maar zelfs een jaar na die angstaanjagende ervaring was Inès nog steeds niet gewend aan de donkere stilte, de manier waarop de rijpende flessen de kelders als kleine doodskisten vulden. Ze had niet kunnen wennen aan de voortdurende kou, alsof de jaargetijden bovengronds niet langer bestonden, en ze had nooit kunnen wennen aan de manier waarop de wind soms in de hoofdingang huilde, een geluid dat haar deed denken aan spoken en wolven uit sprookjes.

Dit zou een sprookje moeten zijn, dacht Inès met een steek van spijt toen ze bleef staan om haar pijnlijke schouders te masseren. Toen ze Michel in november 1938 had leren kennen, hadden ze de perfecte combinatie geleken; hij was verrukt geweest van haar jeugd en haar optimisme, en zij was evenzeer geraakt door zijn stabiliteit, zijn wijsheid en het fascinerende feit dat hij champagne maakte die in heel Frankrijk beroemd was. Het had allemaal zo

magisch geleken. Wie had kunnen denken dat ze, amper zeven-tien maanden later, verklaarzen zou dragen en wijnkratten van twintig kilo zou schuiven naar de geheime kelder die Michels ouders in de Eerste Wereldoorlog hadden gebouwd om hun kostbaarheden in te verbergen?

Het was een ingenieuze vinding en de eerste keer dat Michel die aan Inès had laten zien, vlak nadat Frankrijk nazi-Duitsland in september de oorlog had verklaard, was haar mond opengevallen; ze had nooit kunnen raden dat er een enorme opslagruimte schuilging achter iets wat eruitzag als een ondoordringbare muur. Een verborgen deur ging open met een scharnier die tussen de bakstenen verscholen lag, en als hij dicht was leek het een onderdeel van de tientallen jaren oude tunnel van steen en kalk. Ervoor stond zelfs speciaal voor dit doel een Mariabeeld, dat eruitzag alsof het een vaste plek had, hoewel het bedrieglijk makkelijk te verplaatsen was. Inès wist dat omdat ze dat eerder die ochtend zelf had moeten doen om zich toegang te verschaffen tot de schuilplaats, waar ze al maandenlang flessen opsloegen.

Nu ze alleen in de kelder was, met pijn in haar rug en armen, kreeg ze een naargeestig voor gevoel. Toen ze in januari op een stormachtige nacht samen in bed lagen terwijl buiten de wind de wijnstokken geselde, had Michel een rampjaar voorspeld voor Champagne – een slechte oogst, een schaduw over hun hele streek. Inès had gedacht dat hij alleen maar een pessimistische bui had, maar nu de Duitsers de grens overgestoken waren, vroeg ze zich af of hij zoals altijd gelijk had. Ook al had ze respect voor zijn intellect, dat hij altijd gelijk had kon ook wel eens verstikkend zijn. Het liet haar geen ruimte om andere ideeën of meningen te hebben.

‘Inès? Ben je daar?’ Een stem klonk van bij de hoofdingang, die zich achter een houten deur bevond in een stenen muur ach-

ter het chateau waar Michel en Inès woonden. Inès sloot even haar ogen. Het was Céline, de vrouw van Michels wijnmeester Theo Laurent. ‘Michel zei dat je misschien hulp kon gebruiken.’

‘Ja, ik ben hier!’ riep ze zo vriendelijk mogelijk terug. Ze krabde over haar linkeronderarm, een oude gewoonte die haar moeder haar had geprobeerd af te leren door te zeggen dat het ongemaniert was, dat die rode krassen afstotend en kinderachtig waren. Maar die nerveuze tic kwam terug als ze gespannen was. ‘Ik ga net terug naar de kelder waar de laatste achtentwintigers liggen.’

‘*C’est bon*. Ik kom er zo aan.’ Ze hoorde zware voetstappen op de treden; Céline had haar stijlvolle schoentjes maanden geleden, toen de mannen uit het departement Marne waren weggehaald, afgedankt en droeg nu bijna elke dag werklaarzen. Ze was sterker en zelfverzekerder dan Inès, die vaak het gevoel had dat ze naast Céline een klein, onervaren meisje was, hoewel ze maar een jaar scheelden.

Inès probeerde ook een steentje bij te dragen aan het werk, maar ze had er niet hetzelfde talent voor als Céline. Vaak kon ze haar niet bijhouden en beet ze bijna letterlijk in het stof. Inès had niet de juiste smaakpapillen voor het proeven, ook al probeerde ze het, en ook geen aanleg om versneden wijnen te bottelen. En ze miste de finesse voor het draaien van de flessen, wat met trefzekere hand moest gebeuren. Ze vermoedde dat de anderen haar alleen maar lui vonden, maar de waarheid was dat ze weifelachtig en onzeker was, en elke keer dat ze een fles brak, verloor ze nog meer zelfvertrouwen. Ze was nutteloos.

Het ironische was dat het nog niet zo lang geleden was dat Michel haar precies zo had gewild. Toen hij haar anderhalf jaar daarvoor ten huwelijk vroeg, had hij gezegd dat hij voor haar zou zorgen, dat hij niet wilde dat ze een vinger uitstak.

‘Maar ik vind het echt fijn om te helpen,’ had ze geprobeerd uit te leggen.

‘Het is nu mijn verantwoordelijkheid om voor je te zorgen,’ had Michel gezegd, en hij had teder haar kin in zijn eeltige hand genomen en haar aangekeken. ‘Jij hoeft niet te werken.’

‘Maar...’

‘Toe, lieverd,’ was hij haar in de rede gevallen. ‘Mijn vader heeft mijn moeder nooit hoeven vragen zich om de champagneproductie te bekommeren, en dat wil ik van jou ook niet vragen. Jij bent nu de vrouw des huizes.’

Maar toen was in september de oorlog begonnen, en waren ze hun arbeiders aan de dienstplicht kwijtgeraakt. Michel had langzaam een andere toon aangenomen, eerst door haar met een gemompeld excuus te vragen lichte werkzaamheden op zich te nemen. Ze had hem elke keer te kennen gegeven dat ze daar totaal geen probleem mee had en dat ze echt wilde bijspringen. Maar toen de herfst langzaam overging in de winter en zijn tol begon te eisen van het productieschema, had hij haar dringend verzocht steeds meer verantwoordelijkheden op zich te nemen. Ze deed haar best om alles te doen wat hij wilde, maar het duurde vaak lang voordat ze iets onder de knie kreeg, en met het verstrijken van de maanden voelde ze dat hij steeds meer in haar teleurgesteld raakte.

Ze plakte een glimlach op toen Céline de hoek om kwam. Zelfs in een verschoten broek en met modderlaarzen was Céline mooi, wat Inès ergerde, al wist ze dat dat onredelijk was. Maar toen Inès beter keek, zag ze zelfs in het donker dat Célines ogen rood waren.

‘Gaat het wel?’ vroeg Inès.

Céline bukte zich meteen zodat haar gezicht achter een gordijn van lange bruine haren schuilging. ‘O jawel, niets aan de hand.’